

17. 6. 1857 – 1. 5. 1939 data Rudolfa Blaschky
 1860 setkání Leopolda Blaschky s knížetem Kamilem Rohanem na Sychrovském zámku
 1862 první výstava cca 60 skleněných modelů orchidejí v Rohanském paláci v Praze
 1863 druhá výstava souboru v Drážďanském muzeu, uspořádaná prof. Ludwigem Reichenbachem
 1864 přestěhování rodiny do Hosterwitz u zámku Pillnitz, kde získali ateliér pro práci
 1866 dokončen první soubor 76 modelů mořských sasenek pro South Kensington Museum
 1868 výstava orchidejí v muzeu Liège zničena požárem
 1871 vydání prvního katalogu uměleckých modelů
 1876 objednan druhý pracovní stůl pro Rudolfa u varhanáře Josefa Predigera, Albrechtice

Další data seřazena v zahraniční literatuře, např. Ch. Meechan, H. Reiling, (in Peto J., A. Jones, 2002,) p. 12 - 24

- Lit.: 1. Charvátová K., 900 let cisterciáckého řádu, Sb. Konf. Břevnov, 1998
 2. Kirsche A., Glas und Holz, Dissertation TU Dresden, 2003, 220 s.
 3. Bárta R., Sklo jako technická hmota, Sklářské rozhledy, 1949, č. 9-10, s. 157-165
 4. Ludwig-Neumann M., Ahnengeschichte, Bamberg 1974
 5. Reiling H., The Blaschka's glass animals models, J. of Glass Studies, 1998, 40, p.105-126

Rytíř Schmitt, blason (1868): Štít čtvrcený, 1.-4. pole černé se zlatým lvem s červenou zbrojí, 2.-3. pole modré se šesti stříbrnými kůly. Klenoty dva na korunovaném turnajských přílbách. 1. překryvadla černo-zlatá, dvě zavřená orlí křídla, přední černé se zlatou letící včelou, zadní zlaté. 2. překryvadla modro-stříbrná, dvě zavřená orlí křídla, přední stříbrné, zadní modré a mezi nimi vyrůstá šest zlatých klasů. Heslo černým písmem na zlaté stuze: PER AUGUSTA AD AUGUSTA (přes potíže ke slávě).

K otázce Bohuslava Krušiny ze Švamberka.

Bohuslav Čapka

S iž poměrně dlouhou dobu se historici tu a tam zabývali otázkou pravosti a věrohodnosti královského majestátu z roku 1509, týkajícího se potvrzení šlechtického původu Bohuslava Krušiny ze Švamberka a udělení erbu. Odpovědi nebyly jednoznačné, kolísaly od naprostého odmítnutí co zjevného padělku až po pokusy najít alespoň nějaké možnosti odvození od vedlejších švamberských větví, nebo – ještě častěji – poukázat spíše na nelegitimní původ Bohuslava Krušiny a že jde tedy o levobočka. Takže maximální úsilí bylo obvykle věnováno tomu, levobočkem koho by mohl být.

Hlavní roli v otázce legality původu Bohuslava Krušiny ze Švamberka hraje samotný královský majestát, vydaný králem Vladislavem II. Jagellonským v roce 1509, kterým je přiznáván šlechtický původ, titul a erb Bohuslavu Krušinovi ze Švamberka. Majestát či záznam o něm se nezachoval v žádném archivu, zřejmě se originál nedochoval ani u žádné soukromé osoby, i když dle slov Josefa Krušiny ze Švamberka „chován byl pak jeho potomstvem mezi jinými spisy rodinnými“, nicméně ani on se k němu nedostal, takže ke svému článku „Z rodinné kroniky Švamberské“, otištěném v Časopise Společnosti přátel starožitností českých v Praze v roce 1899¹ dodal „jen

1. Josef KRUŠINA ze ŠVAMBERKA, Z rodinné kroniky Švamberské, Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze, ročník VII., Praha 1899, s. 69-77. Opis majestátu krále Vladislava II. Jagellonského z r. 1509: „My Vladislav z Boží milosti Uherský, Český, Charvatský etc. král (atd.)...na památku věčnou vyznáváme tímto listem vůbec přede všemi, že jsou před nás a rady naše předstoupili věrní naši milí urození Hynek Krušina z Lichtenburka, Jáchym pán ze Švamberka, Jan starší z Lobkovic, Beneš Mírek ze Solopisk, Vilém Kafka z Řičan a statečný rytíř Jan Machovský, nás snažně a pokorně prosíce, abychom jejich krevnímu příbuznému, též přítomnému, z cizích krajín do vlasti se zase navracenému, a nyní dle spisů českých, latinských i francouzských v cizině obdržených, pravdu a vydané svědectví od dotčených našich věrných urozených lidí potvrdzujících, nám proukázaných, pan Bohuslav Krušina ze Švamberka se pišícímu, jakožto pravdivému z řádného manželstva v Pánu usnulého urozeného Hynka Krušiny ze Švamberka splozenému synu, práva urozenosti a starožitnosti rodu toho pro něj i jeho řádné a manželsky splozené potomky potvrditi ráčili, nám s důkazy v pokoře představivše, kterak řečený, z pravé krve korouhevých a od starodávna urozených pánů Krušinů ze Švamberka syn Bohuslav před lety vlast svou opustiti a do cizích zemí se odebrati přinucenu býti viděl a napotom ve Francouzských krajínách za panování Ludvíka a Karla, králův frankých dobré paměti, dle těch nám proukázaných listů, pod tamním praporcem vojenské služby chvalitebně konal, nyní však k naší milosti a ochraně pravého katolického náboženství

ověřený opis z opisu“. Tento jeho opis uvádíme v poznámce, aby bylo zřejmé, o co jde, protože některé pasáže jsou důležité i pro tento příspěvek.

Zmiňme se stručně o stanoviscích a názorech alespoň některých historiků na kauzu Bohuslava Krušiny ze Švamberka. Začneme u Constanta von Wurzbacha a jeho Lexikonu², který kvůli rozsáhlosti (60 svazků) působí dojmem slušného zásobníku informací. Skutečnost je sice poněkud skromnější, protože ve 32. díle z roku 1876 je Švamberkům a Krušinům – dokonce včetně Švamberků ve Slezsku (snad mají vazbu na české Švamberky) i Švamberků z Korutan a Štýrska (nemají vazbu na české Švamberky) – věnováno dohromady jen šest stran, což je např. méně než polovina toho, co je napsáno o Schuselkovi.

I když nejdříve Wurzbach píše, že původ Krušinů je dle majestátu odvozen od Bohuslava, syna Hynka Krušiny, odvozuje sám o něco dále původ Bohuslava Krušiny a „jesenických“ Švamberků od Bohuslava, husitského hejtmana, tedy od Bohuslava VI. Bohuslav (Bušek), prý pravděpodobný jeho

.....
útočiště majíc zase do vlasti své se navrátit po svých urozených rodičích nic více než dobrou pověst bohobojnosti a toliko ztrátu otcovských statků a zboží uzříti musel. Povážíte spravedlnosti a naší milosti příběh tento, pohnutí jsouce při naleznutí v registrách starších nám předložených, kterak jsou předkové tohoto rodu urozených pánů Krušinů ze Švamberka s mnohými platnými a věrnými službami našim předkům, knížatům a králům Českým slavné paměti, v znamenitém chování jak v hrdinských činech tak v úřadech zemských konanými, po všecky časy ochotně a horlivě se vyznamenávali, a když jsme my také znamenali, že i přítomný tento Bohuslav všelikými ctnostmi od přirození obdařen, a po svých urozených rodičích zděděných chvalitebných povah, i také v rozličných svobodných umění zbehlý a rozšafný muž, v pravdě urozený jest, a tak také slouiti a za takového držán býti se vším právem zasluhuje, což prohlídnutím veškerých register se také skutečně dokázalo, žádost tuto sorchu psaných urozených našich milých nám spravedlivou i chvalitebnou býti uznáváme a vše to s dobrým úmyslem a radou pánův i jiných všech věrných našich uvážíte, jí milostivě přivoluje a mocí královskou již dotčeného, urozeného Bohuslava Krušinu (neboližto Kruchinu dle francouzských podpisů) ze Švamberka za pána z krve a z rodu od dávna v tomto našem království na stav panský povýšených a od císařských velebností potvrzených, mezi nejstarší z urozených čtáného a poslého vyznáváme, přijímáme, schvalujeme, povolujeme i nařizujeme, aby též na věčnou památku té příhody a této naší milosti onen náš věrný milý urozený Bohuslav Krušina ze Švamberka i jeho řádně a manželsky splození potomci ve štítu následující dvou erbů spojená znamení, totiž v hořejším stříbrném poli erbu dvě na kříž spojené ostrovi o pěti sucích, v dolejší pak labuti na vrchu zeleném, kterážto labuť též na lebece státi má, na znamení erbovní užívali. Protož tehdy s obzvláštní milostí naší tímto listem všechna práva onomu Bohuslavovi skutečně příslušející jakožto pravdivému potomku tohoto rodu urozených pánů v tomto království poslého ve všech punktech a klausulích obnovujeme, potvzujeme a vyhlášíme, přikazující všem vůbec, aby urozenému též učenému věrnému našemu milému Bohuslavovi Krušinovi (nebo Kruchinovi) ze Švamberka i jeho manželky a řádně splozeným potomkům všechnu uctivost, kteráž korouhveným z nejstarších rodů tohoto království pošlým pánům přísluší, vykonávali, a to pod pokoutou padesáti hriven zлата čistého, kteréhož polovice do komory naší a druhá polovice, komu by se z rodu toho ublížilo, náležeti má. Na svědomí a pro budoucí paměť toho pečť naši královskou k tomuto listu přivěsiti jsme rozkázali. Jenž je dán na hradě Pražském měsíce máje tu středu před nanebevstoupením Páně léta od narození Syna Božího tisícilo pětistého a devátého, království našich Uherského devatenáctého a Českého osmatřicátého.“ Podepsán Vladislavem králem, Stanislavem Turzem, biskupem olomúckým, a Zdeňkem Lvem z Rožmitálu.

2. Dr. Constant von WURZBACH, *Biographisches Lexikon des kaiserthums Oesterreich*, 32. díl, Wien 1876, s. 272-276.

syn, měl údajně v roce 1466 emigrovat do Francie a v roce 1489 se vrátit, být srdečně uvítán příbuznými, měl pak pojmout Annu z Machovic za manželku a v Pánu zemřít – dle Wurzbacha v roce 1519, dle jiných věrohodnějších pramenů v roce 1524 – tedy stoletý, což je i na první pohled podezřelé. Wurzbachova konstrukce je zjevně chybná, je zde vytvořena řada Bohuslavů – Bohuslav V., Bohuslav VI., Bohuslav (Bušek) – za sebou a nikde žádný Hynek. Navíc chybí jakékoliv kontakty na Lichtenburky a zvláště Krušiny z Lichtenburka.

Podle mne by daleko lépe jako „původce“ levobočka Bohuslava Krušiny vyhovoval Bohuslav VII., a to nejen možnostmi v průběhu obou manželství, ale především mezi nimi. Jistě tam byla doba dostatečně dlouhá i vhodná, aby mohl mít nějaké nemanželské potomky. Ti by také docela dobře vyhovovali i věkově. Jen by zde opět chyběly ty vazby na Lichtenburky.

Samozřejmě není vyloučeno, že by Bohuslav VI. či kterýkoliv jiný Bohuslav nějaké levobočky měl, ti však – jak to bylo vždy obvyklé – „zarostli kamsi v houští okolním“, případně „zmizeli veřejnosti pod hladinou tichých vod selského života“ (to jsou hezké formulace Josefa Krušiny), vytratili se prostě v lidské společnosti, opatřeni místo predikátů jinou identitou.

Dalším významným pramenem je t. zv. český Siebmacher³ z roku 1886, v němž se hrabě Rudolf Johann von Meraviglia-Crivelli vyjadřuje k otázce Krušinů ze Švamberka velmi stručně, ba lakonicky a rodinu charakterizuje jako starou, přežívající až do nové doby. „Zda je však tato rodina stejného rodu a původu s pány ze Švamberka, nelze přes příbuznost erbů s jistotou potvrdit.“ Takže zde není žádné stanovisko, jen konstatování. Dále pak popisuje znak, čehož si všimneme o něco později, až budeme hovořit o erbu Krušinů za Švamberka.

V Ottově slovníku naučném⁴ v díle XXIV. z roku 1906 uvádí August Sedláček doslova toto: „Od XVIII. stol. žila panská rodina v Čechách píšíc se Krušina ze Š. Tito dovolávali se domnělého majestátu (1509, středu, před Vstup. K. P.), avšak ten jest padělán a odvození od Bohuslava, syna Hynkova, nemožným...Možnost odvození jest jediné od některého zchudlého člena, o němž r. 1665 se nevědělo (snad Jiřího Viléma) ...“ Atd.

August Sedláček tedy královský majestát z roku 1509 jednoznačně odmítl, když uvedl, že majestát „jest padělán a odvození od Bohuslava, syna Hynkova, nemožným.“ Právě zde však Sedláček udělal chybu. Nejde totiž o odvození od Bohuslava, syna Hynkova, ale od Hynka, syna Bohuslava, a to konkrétně od Hynka Krušiny. A toto odvození je naopak možné a – jak uvidíme dále – i velice pravděpodobné. Odvozování od jiných „zchudlých členů“, které připouští Sedláček, už nepřichází v úvahu a nebudeme se jím zabývat.

3. Rudolf Johann von MERAVIGLIA-CRIVELLI, *Siebmacher's Grosses u. Allgemeiner-Wappenbuch, Boehmischer Adel*, Nürnberg 1886, s. 13, tab. 12.

4. Ottův slovník naučný, díl XXIV., Praha 1906, s. 853.

August Sedláček tedy královský majestát z roku 1509 jednoznačně odmítl, když uvedl, že majestát „jest padělán a odvození od Bohuslava, syna Hynkova, nemožným.“ Právě zde však Sedláček udělal chybu. Nejde totiž o odvození od Bohuslava, syna Hynkova, ale od Hynka, syna Bohuslava, a to konkrétně od Hynka Krušiny. A toto odvození je naopak možné a – jak uvidíme dále – i velice pravděpodobné. Odvozování od jiných „zchudlých členů“, které připouští Sedláček, už nepřichází v úvahu a nebudeme se jím zabývat.

Toto negativní stanovisko Sedláčka k majestátu bylo pak více či méně akceptováno zhruba dalších sto let. Přeskočme tedy tuto dobu a podívejme se na práce nejnovější.

V roce 2006 vyšla publikace Jana Županiče, *Nová šlechta rakouského císařství*⁵, v níž se autor problematikou Krušinů za Švamberka dosti podrobně zabývá. Apriori je však zařadil mezi padělatele, snad i pod vlivem Augusta Sedláčka. Přesto se však na názory J. Županiče podívejme podrobněji.

Županič „upřesňuje“ – zřejmě sám od sebe a bohužel chybně – Sedláčkovu verzi tak, že u Bohuslava uvádí, že jde o „Bohuslava VIII. na Švamberku a Boru (+1512)“. Vůbec nevím proč, Sedláček to přece nespécifikoval, alespoň ne v Ottově slovníku. Ne, opravdu nejde o Bohuslava VIII. (asi 1478-1512), který byl synem Hynka (1452-1489) a který zemřel poměrně velmi mlád (asi ve 34 letech) a velice krátce po sňatku s Markétou Šlikovou, snad i proto bylo jeho manželství bezdětné. Vůbec nechápu, jak někdo může uvažovat o odvození Bohuslava Krušiny od Bohuslava VIII., to by totiž tomu Krušinovi bylo v době vydání majestátu tak zhruba devět let. Ale nejde ani o Bohuslava VII. (1428-1490), který byl také synem Hynka (Krušiny) a samozřejmě ani o Bohuslava VI.

V tom totiž právě tkívá ta Sedláčkova chyba, patrně nepostřehnutá Županičem, že on hledá Bohuslava, syna Hynkova, místo aby hledal Hynka, syna Bohuslava. A to byl buď Hynek Krušina (asi 1385-1456), syn Bohuslava V., nebo Hynek (1452-1489), syn Bohuslava VII. Odvození od tohoto Hynka je nemožné a z mnoha důvodů naprosto vyloučené, takže zbývá Hynek Krušina, a to je právě ta osoba, od níž je odvozován původ Krušinů v majestátu. Což jasně mohl postřehnout pozorný čtenář.

Županič dále v podstatě odsoudil i článek Josefa Krušiny, že nepřinesl do osudu rodiny „více světla“ a že „jeho argumentace je velmi chatrná“. Z věty Josefa Krušiny „zdá se, že toho (odchodu z vlasti – pozn. J. Ž.) byly příčiny jiné, vzniklé spíše z domácích a rodinných svárů“, čímž měl dle J. Ž. „pozornému čtenáři vysvětlit, proč došlo k odcizení Švamberků a Krušinů ze Švamberka a proč Krušinové později přijali částečně odlišný erb.“ Nu, jednak se mi zdá, že Josef Krušina „pozornému čtenáři“ nevysvětlil nic jiného, než to, co napsal a také mám dojem, že Josef Krušina docela slušně zachytil ne-

5. Jan ŽUPANIČ, *Nová šlechta rakouského císařství*, agentura Pankrác 2006, s.342-4.

jen samo odvození Krušinů, ale obstojně i následující rozrod, snad s poněkud většími mezerami v letopočtech, chybičkou tisku a s největším nedostatkem v tom, že chybí zařazení dalších členů rodiny, především Antonína a Egona. Problematické a chybné je Krušinovo líčení původu rodu Švamberského, ale to není dnes předmětem našeho zájmu, stejně jako spory o legálnosti konfirmace v roce 1804 či 1806, které by snad měly být ukončeny konfirmací z 20. srpna 1906.

U Županiče je zajímavý uvedený postoj někdejšího ministra svob. pána Bienenrtha k otázce mnoha žádostí o renabilitaci, a to i těch méně movitých příslušníků Krušinů, což by podle jeho slov „rozhodně nebylo žádoucí“. Nevím, jaký by byl přístup, kdyby šlo třeba o Lobkovice. Drobné nesrovnalosti jsou u Županiče i kolem erbů, všimneme si jich později.

Ve stejném roce – tedy 2006 – vyšla i kniha Jiřího Jánského, *Páni ze Švamberka*⁶. I zde je záhodno říci předem, že také Jiří Jánský se hlásí k těm, pro které je nobilitační listina krále Vladislava II. zfalšovaná, ale je aspoň ochoten pozastavit se nad možností, že by šlo o nelegitimního potomka Hynka Krušiny. Jiří Jánský se však přiblížil k Hynkovi Krušinovi z jiné – opačné – strany, když naznačil, že by v případě Bohuslava Krušiny mohlo jít o Hynkova levobočka z doby, kdy ještě nebyl ženat s Markétou z Plavna, čili takové předmanželské dítě z časů před rokem 1427. Hynek Krušina se ženil poměrně pozdě, bylo mu něco přes čtyřicet, což však u Švamberků zase tak výjimečné nebylo, ti se obvykle ženili mezi 30 – 40 lety. Z takto uvažované možnosti předmanželského potomka vyplynula Jánskému řada problémů, jako ohledy na vlivné příbuzenstvo, odeslání – „uklizení“ – levobočka do Francie, snad perspektiva církevní kariéry, manželské potomstvo ohrožené dědickými nároky atd. To chápu. Nechápu, proč dále Jánský píše o „suché mluvě protokolů dvorního soudu z r. 1456...o zemřelém Bohuslavovi ze Švamberka na Lestkově“, když ten nemá s Bohuslavem Krušinou nic společného. A o nějakém „nultém“ Bohuslavovi raději nebudeme ani mluvit.

Ale snad největší problém by vznikl u samotného Bohuslava Krušiny – tedy stejný problém, s kterým jsme se setkali u Wurzbachovy verze levobočka od Bohuslava VI. – ten by totiž musel mít v době úmrtí okolo sta let. Protože tomuto levobočku však Jánský připisuje ještě jednu listinu z chebského archivu údajně z roku 1429 – což je samozřejmě nesmysl, protože těžko by podepsal nějaký levoboček list jménem Bohuslav ze Švamberka i s predikátem, a to v době, kdy už byl na světě skutečný a legitimní Bohuslav VII. – to už by „našemu“ Bohuslavovi Krušinovi bylo 120 let, což je jistě naprosto vyloučeno. U té listiny jde jen o chybně čtené datum a nejde o dopis žádného levobočka.

Jánský ale také uvádí možnost, že by Bohuslav Krušina mohl být levobočkem i Bohuslava VI., zřejmě byl inspirován Wurzbachem. A také se podrobně

6. Jiří JÁNSKÝ, *Páni ze Švamberka*, Domažlice 2006, s. 442-444.

rozepsal o dalším možném levobočku, tajemném Gavinovi ze Švamberka, který prý podle R. Urbánka žil co emigrant někde u Kolína nad Rýnem. K tomu Gavinovi bych také rád řekl několik slov: je jistě možné, že pár Švamberků – nikoliv levobočků, ale legitimních manželských potomků, jen ne těch prvo-rozených – kteří neměli možnost získat významnější majetky (či odpovídající jejich představám), s jistým odstupným odešlo do ciziny (zde do Německa, ale možná obdobně i do Slezska). K těm snad patřil i Gavin, nezdá se mi, že by mělo jít o levobočka, protiřečí tomu nejen užívání predikátu, ale zřejmě i značné jmění a styky s aristokratickými kruhy, nejen tamními, ale i českými – třeba právě s členy poselství Lva z Rožmitálu. A epizoda z turnaje je jen typickou ukázkou surové urážky protivníka (zřejmě v turnaji poraženého), užívané dosud, aniž by se zakládala na pravdě.

Jánského cesta k Hynkovi Krušinovi tedy nebyla jednoznačná a v jeho variantě se ukázala jako slepá.

Podívejme se na další pramen, a to publikaci Petra Maška, Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku⁷ z roku 2008, jejíž autor vedle Václava Elznice⁸ osvětluje situaci kolem zrušení predikátu Krušinům ze Švamberka v roce 1905 a následné obnovení už jen pro některé členy rodu v roce následujícím.

Zdá se, že celá akce měla následující průběh: na přelomu 19. a 20. století se někomu „nahore“ (zjevně jiným „svobodným pánům“) zdálo, že těch svobodných pánů Krušinů je nějak moc a že by se s tím mělo něco dělat. A tak provedli pozoruhodnou věc, či spíše fintu: prohlásili v roce 1905 královský majestát z roku 1509 soudně za neplatný, všem Krušinům odebrali tituly, následně umožnili, aby zájemci o titul mohli o něj znovu zažádat a pak ho těm několika vyvoleným udělili. Ani se nechci ptát, na základě čeho, když ten majestát byl zrušen. Někteří z odmítnutých pak titul získali i jinde – třeba v Maďarsku. Holt, kdo nebyl vybrán či neměl jinou možnost (snad i dostatek prostředků), měl smůlu. Nechci také pomyslet, jestli na prohlášení majestátu za podvrh se vedle znalců Fr. Mareše a Ludvíka Krejčí nepodílel i August Sedláček. Každopádně i on tvrdil, že to podvrh je. A po něm to opakovala řada dalších historiků prakticky až do současnosti – snad jen s jedinou výjimkou.

Od roku 2004 téměř pravidelně na stránkách Heraldiky a genealogie⁹ (a dokonce i na internetu) se Jaromír Olšovský-Laboutka zabývá nejen genealogií Švamberků, ale i jiných rodů – Duninů, Laboutků, Srbků, Olšovských – a také Krušinů za Švamberka a snaží se se zarputilostí sobě vlastní prokázat,

7. Petr MAŠEK, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, díl I., A-M, Argo 2008, s. 508-509.

8. Václav ELZNIC, *Renovilační procesy pražské*, Ostrava 1986, Falsa Krušinovská, s. 26-27.

9. Jaromír OLŠOVSKÝ-LABOUTKA, *Z dějin Duninů a Švamberků*, Heraldika a genealogie 3-4/2004, s.147-235, 1-2/ 2006, s. 79-100, 3-4/ 2006, s. 235-240, 1-2/ 2007, s. 105-116, 1-2/ 2008, s. 43-98.

že všechny spolu souvisí. Chápu, že protestovat proti názorům „zavedeného“ autora v jeho téměř „domovském“ periodiku bude velmi obtížné, ne-li nemožné. Ale stejně se o to pokusím. Nemohu totiž souhlasit s celou řadou uvedených názorů, hypotéz, dedukcí a závěrů, o letopočtech ani nemluvě. Možná, že má autor dobře zpracovanou genealogii Duninů, u Švamberků však o tom silně pochybuji, a to i tam, kde jsou uváděny prameny, protože i tam nemusí vždy jít jen o ty správně zvolené a interpretované. Ono totiž, když se někde mluví např. o Ratmírovi, nemusí jít vždy o stejného Ratmíra a už vůbec ne o toho ze Skviřína.

V člancích a zvláště v rodokmenu je mnoho nesrovnalostí, nedostatků i zjevných omylů. Chybí např. řada osobností – listinně či jinak doložených Švamberků, naopak je zde velké množství vymyšlených, hypotetických a zcela nevěrohodných lidí, někdy jsou mezi Švamberky zařazeny i osoby z jiných rodů. Velké nepřesnosti jsou v letopočtech, chyby jsou i tam, kde by mělo být známo přesné datum či kde je toto zcela jasně odvoditelné. Jsou zde i takové nonsensy, jako že kmeti v devadesáti jezdí koňmo na dlouhé zahraniční „služební“ cesty a mají potomky, nebo naopak potomky mají mládenci, kteří se žení v patnácti, dívky ve věku ani ne deseti let už jsou vdovami, někdy i zjevné dívky jsou prý syny a tak se žení, některé paní se i po své smrti znovu vdávají či některé děti jsou narozené dříve než rodiče. Atd., atd.

Nechci se však k tomu dále vyjadřovat, otázce Švamberků obecně bych se rád věnoval někdy jindy a obšírněji. Teď bych chtěl mluvit jen o Krušinech ze Švamberka. Neuspokojuje mě odvození Krušinů ze Švamberka a lapidárně by se dalo říci, že mi vadí „rozdělení“ Bohuslava Krušiny na tři kusy – zřejmě proto, aby nebyl sto- či víceletý jako u jiných genealogů. Tedy že Bohuslav Krušina za Švamberka (zde značen jako III.) by měl být synem Bohuslava Krušiny II. – hypotetického šestnáctiletého mládence (?!?) – a ten zase synem Bohuslava Krušiny I. To přece vůbec neodpovídá majestátu, kde se hovoří o odvození Bohuslava Krušiny – jednoho Bohuslava! – od Hynka Krušiny. A tečka. Také je velice podezřelé to, že se u Švamberků vyskytují „Krušinové“ ještě dřív, než před prvním (známým) sňatkem s Krušiny z Lichtenburka, tedy před rokem 1384. A když už byli uznáni Krušinové, neměli by především chybět ti, kterým byl predikát v roce 1906 obnoven.

Odvození Bohuslava Krušiny ze Švamberka co syna Hynka Krušiny, uvedené v královském majestátu, je podle mne nejen správné, ale i jediné možné. Blízko k němu měl Jiří Jánský, který tu možnost připustil, byť jen jako variantu levobočka z doby před sňatkem s Markétou z Plavna. Je škoda, že se nezamyslel i nad možností, že by mohlo jít o potomka z doby po skončení manželství Hynka s Markétou. Přitom správně předpokládal¹⁰, že Markéta v roce 1449 už zřejmě nežila a Hynek – tehdy mu bylo něco přes šedesát –

10. J. JÁNSKÝ, c.d., s. 91.

mohl mít další potomky, zvláště kdyby se naskytla mladá, plodná a ochotná dívka. A už by nešlo o žádný velký morální přečin, potřebu případné potomky někam uklízet, nebyly by problémy s dědictvím – nešlo by o zákonné a prvorozené dědice – a mimo jiné by už byl i dosažený věk těchto potomků docela přijatelný: u Bohuslava Krušiny by to bylo přibližně 70 let.

A navíc a především: vůbec by totiž nemuselo jít o levobočky. Hynek Krušina mohl uzavřít opravdové manželství – možná méně či více tiché a utajené – jen se o tom nedochoval žádný doklad. Ale to přece také není v historii žádnou výjimkou. Ať už byl vztah Hynka a dívky od Lichtenburků legální či nikoliv, stejně mu to ostatní Švamberskové - zvláště ti borští – měli za zlé a neodpustili to ani jemu, ani jeho potomkům. Takže shrneme-li v kostce dosa-
vadní názory na Bohuslava Krušinu ze Švamberska, dopadlo by to asi takto:

- majestát z r. 1509 je falsum (Mareš, Krejčí, Sedláček a další)
- odvození Bohuslava Krušiny není možné (Sedláček)
- odvození je (snad) možné od Bohuslava VIII., VII. či VI., ale jen jako nemanželského potomka (Wurzbach, Jánský)
- odvození je možné od Jiřího Viléma či jiného zchudlého člena (Sedláček)
- odvození Bohuslava Krušiny (zde III.) je od Bohuslava Krušiny II. a dále od Bohuslava Krušiny I. (J. Olšovský-Laboutka)

Proti těmto verzím stavím tu svou, založenou na předpokladu pravosti majestátu z r. 1509 a důvěryhodnosti tamních informací, tedy že Bohuslav Krušina je synem Hynka Krušiny. Zdůvodnění by mohlo být asi takové:

- a/ Majestát krále Vladislava II. Jagellonského z roku 1509 byl zřejmě pravý. Jistě, stoprocentní záruka zde není, ale několik závažných indicií svědčí pro jeho věrohodnost, m. j. to, že nešlo o listinu, která by jinak vysvětlovala či záměrně překrucovala dávnou historii, ale naopak líčila prakticky současnost a nedávné děje, na které mohli být i pamětníci. Fakt, že se (snad) majestát v originále nezachoval, nemusí být nutně důkazem falsu, pro absenci dokumentu mohou existovat i jiné důvody, stejně tak i pro neexistující záznamy v archivu.
- b/ Svědkové, uvedení v listině, byli konkrétní a skuteční lidé, pocházeli z významných šlechtických rodů a i když nelze tvrdit, že šlechtici byli v minulosti vždy jen souborem ctností, což ostatně někteří Švamberskové pocítili přímo i na své kůži, je možno v tomto případě ctít presumpci neviny. Zneužití jejich jmen by jistě vyvolalo nevoli nejen u nich, ale i u příbuzných z jejich rodů a snad i u Zdeňka Lva z Rožmitálu.
- c/ Skutečnost v majestátu uvedené lze bez jakýchkoliv problémů zařadit do historických souvislostí a především do švamberské genealogie. Svědkové byli opravdu příslušníky rodů sňatkově – tedy pokrevně – příbuzných se Švambersky. Mně dnes poněkud nejasné souvislosti spojené se jménem Mírka Beneše ze Solopisk jistě nejsou způsobeny neprav-

dou, ale mezerami ve značně děravém švamberském rodokmenu. Ten mi ostatně připomíná Mendělejevovu soustavu prvků, v níž je vyplněno jen několik základních jmen, ale spousta políček je – a zřejmě i zůstane – prázdných.

- d/ Zdánlivým nedostatkem může být fakt, že se v listině nemluví o matce Bohuslava Krušiny. To však vzhledem k tehdejší společenské roli žen, nezřídka redukované na „pouhé“ roditelky potomků svým mužským protějškům, by snad až tak velkým proviněním nemělo být. Ostatně jméno matky neznáme ani v mnoha jiných případech. Důvodů, proč nebylo jméno matky Bohuslava Krušiny v listině uvedeno, mohlo být kromě naznačené obvyklé praxe víc, nemusíme je však ani hledat. Naprosto jisté totiž je, že matka pocházela z rodiny Krušinů z Lichtenburka. Takže není známo jen křestní jméno matky. A to už je opravdu jen maličkost. Mimochodem: v listině není zmiňováno ani jméno manželky Bohuslava Krušiny, přitom v době vydání majestátu už byl s Annou Machovskou ženat a dokonce už byly narozené i jejich děti.
- e/ Jmenovaný Jáchym pán ze Švamberska by mohl být mladším bratrem Bohuslava Krušiny, tedy potomek, pocházející ze stejného vztahu. Nerozumné a jen neúspěšné mohou být pokusy o ztotožnění s Jáchymem (asi 1525-1574) z přímdecko-třebelsko-bezdružické větve Švambersků, který v době vydání majestátu ještě ani nežil.
- f/ Jediným výrazným a závažným nedostatkem je nejistota, zda Bohuslav Krušina pocházel z lože manželského či nemanželského, tedy zda Hynek Krušina byl se ženou neznámého křestního jména z rodu Krušinů z Lichtenburka ženat či nikoliv. V listině je to napsáno zcela jasně, nedochovaly se však žádné jiné zprávy o druhém manželství Hynka Krušiny, a tak nelze potvrdit z jiných zdrojů, zda Hynek Krušina byl podruhé ženat a zda Bohuslav Krušina – případně i Jáchym – jsou potomci zrození v manželství či nikoliv, i když o tom, že to jsou potomci Hynka Krušiny, už by příliš pochybností nemuselo být. A jako nelze jednoznačně potvrdit, že Hynek Krušina a paní Krušinová z Lichtenburka byli manželé, tak ani není možno jednoznačně vyloučit, že nebyli.

Dalším problémem by se někomu mohla jevit skutečnost, že k žádosti o legalizaci Bohuslava Krušiny a zvláště vytvoření nového erbu vůbec došlo. Pozastavuje se nad tím i Jiří Jánský, když říká „proč nový erb pro právoplatného Švamberska?“ Potíž ovšem nastane, když ten „nový“ Švambersk není borskými Švambersky uznán za právoplatného.

Těch důvodů opět mohlo být víc a je obtížné o nich dnes po více než 500 letech spekulovat. Např. mohlo dojít – a pravděpodobně i došlo – k brzkému úmrtí rodičů. Otec Hynek Krušina zemřel v roce 1456, zdá se docela možné, že záhy zemřela i matka – dokonce možná i dřív – a Bohuslav (případně i Já-

chym) byl vychováván v náhradní „lichtenburské“ rodině. Nelze vyloučit, že byly učiněny i nějaké pokusy o přijatelnější vztahy s borskou švamborskou linií. Byly-li skutečně, totálně selhaly, především díky tomu, že zákonný, prvorozený a právoplatný dědic Bohuslav VII. se zřejmě nemínil s nikým dělit a už vůbec ne v případě, že by opravdu šlo o potomky z neuzavřeného druhého Hynkova manželství. Když tedy dospěl Bohuslav Krušina do jinošských let, odešel do ciziny (možná, že opravdu v roce 1466) a vrátil se, když syn Bohuslava VII. Hynek v Boru zemřel, tedy v roce 1489. Doba návratu Bohuslava Krušiny totiž nápadně koresponduje s rokem úmrtí Hynka a to by mohlo naznačovat, že se Bohuslav Krušina vrátil domů v naději, že by mohlo dojít k novému dělení majetku. Nevlastní bratr Bohuslava Krušiny Bohuslav VII. však zřejmě i nadále zastával konsistentní stanovisko, i když sám nemusel být tak nerudný jako jeho syn, který je obvykle líčený jako udatný a obávaný soupeř, ale i ukrutný, hrozný a vzteklý člověk. A navíc majetek už byl stejně v držení Bohuslavova vnuka Jana IV.

A tak vlastně Bohuslavu Krušinovi mnoho možností nezbývalo. S pomocí příbuzných z matčiny strany z rodu Lichtenburků a dalších přátel se rozhodl požádat o potvrzení šlechtického původu a z důvodů výrazného příklonu k Lichtenburkům i změně erbu a sloučení znaků otce a matky, což ostatně zase nic neobvyklého nebylo. Že však ani královská listina a ani predikát Bohuslavovi Krušinovi a jeho manželce Anně Machovské z Machovic valně nepomohly, je jiná věc. Bez majetku se nevede ani šlechtě. Krušinovi zůstalo v podstatě jen živoření na malém statku v Jesenicích – ten byl prý darován,

podle jiného pramene koupěn od Viléma Kafky z Říčan – byl už starý muž a otec tří malých dětí, žena sice mladá, ale zemřela ještě dřív (1519) než on, z dětí byli sirotci vychovávaní kdoví kde a kdoví kým a tak se ani nelze divit, že se někteří potomci přídomku raději vzdali. A až po letech se v některých potomcích zvedla hrdost a tak se pokusili o obnovení predikátu, což se nakonec alespoň někomu podařilo. Jedním z těch, kteří predikát užívali, byl i Josef Krušina, i když mu to bylo v roce 1917 zakázáno.

Věnujme se ještě chvíli erbu Krušinů ze Švamberka. V majestátu z roku 1509 – tedy současně s přiznáním predikátu – je popsán erb, sice poměrně zjednodušeně, ale celkem dostatečně, a to jako „ve štítu následující dvou erbů spojená znamení, totiž v hořejším stříbrném poli erbu dvě na kříž složené ostrvi o pěti sucích, v dolejších pak labutí na vrchu zeleném, kterážto labuť

těž na lebce státi má“. Takže zde se Županič vyjadřuje poněkud nepřesně, že nejsou uvedeny tinktury: u hořejší lichtenburské poloviny je přímo uvedeno, že jde o stříbrné pole, v dolejší „švamborské“ části by mělo jít logicky o švamborské barvy, což však tak zcela jednoznačně není, kromě nejobvyklejší barvy červené byla někdy užívána i zlatá, výjimečně dokonce i černá. Faktem je, že v listině nejsou popsány klenot a příkrývadla, i když by bylo možno předpokládat, že půjde o příkrývadla lichtenburská a švamborská, tedy černo-zlatá a červenostříbrná. Nejspornější je tedy podoba klenotu, nikde se nevysskytuje ten lichtenburský, tedy zlatý (dle jiné verze červený) kapr na pavím ocase.

Docela překvapuje, že ve švamborské části je labuť stojící na lebce. Málem to vzbuzuje myšlenku, že by to mohlo odrážet tehdejší nelichotivý vztah Krušinů k ostatním Švambergům, vyvolaný zřejmě neuznáním legality Krušinovské vedlejší větve a snad i odmítnutím jakéhokoliv majetkového vyrovnání, což bylo jistě velmi důležité, protože o peníze a majetek jde – jako vždy – až v první řadě. A stojící labuť na lebce by docela dobře mohla vyjadřovat touhu či přání, aby ta jejich „krušinovská“ labuť přežila všechny „původní“ Švamberky a na lebce toho posledního mohla stát. Což se jim – možná nechtěně – docela i vyplnilo.

Další popis erbu Krušinů ze Švamberka je ze Siebmacherova Wappenbuchu z roku 1886, a to zhruba následující: dělený štít, nahoře na stříbrně dvě zkřížené ostrve, dole v červeném poli na zeleném trojvrší korunovaná, doleva (!) otočená stojící stříbrná labuť (švamborská). Klenot: na koruně na trojvrší stojící labuť s rozepjatými křídly, levé je zlaté, pravé stříbrné, na obou jsou položena dvě červená břevna. Příkrývadla červenostříbrná.

Popis na str. 13 se liší od obrázku na tab. 12 především tím, že na kresbě je odlišně vyznačena dolní polovina štítu jako zlatá a labuť není dle textu otočena doleva, ale doprava. Je nejasné, co je správné, zda text či vyobrazení. Nejzávažnější změnou oproti listině z r. 1509 je to, že labuť nestojí na lebce, ale jen na zeleném trojvrší, což by se dalo chápat jako pozitivní posun k estetizaci erbu.

Pak je tu erb Krušinů ze Švamberka, zachycený v kresbě Karla Zapa a publikovaný u článku Josefa Krušiny. Ten se od výše uvedených znaků liší především tím, že má v erbu i v klenotu značně rozrušenou labuť s mávajícím křídly, v erbu dokonce opět stojící na lebce, která není na trojvrší, ale na návrší. Počet suků je – jako obvykle u Lichtenburků – šest a tinktury jsou opravdu neznámé.

A konečně tu je ještě jeden erb dle certifikátu Egonu Krušiny z 11. ledna 1907, o kterém píše Županič¹¹, i když ten by měl být shodný s tím, který byl uveřejněn v Heraldice a genealogii¹² jako erb Krušinů před zrušením

11. J. ŽUPANIČ, c.d., s. 360.

12. Heraldika a genealogie 1-2/ 2006, 2. s. obálky.

jejich nobilitace. Ale není. Ten podle Županiče má mít následující podobu: stříbrno-zlatě dělený štít, v horním poli jsou dvě zkřížené ostrve přirozené barvy, každá o pěti sucích, ve spodním poli stojí na prostředním pahorku zeleného trojvrší labuť přirozené barvy. Na štítě je korunovaná turnajská přilba s červeno-stříbrnými a červeno-zlatými příkryvadly, klenotem jsou dvě otevřená křídla, pravé (?) zlaté, levé stříbrné a každé se dvěma červenými břevny, mezi kterými stojí doprava otočená labuť přirozené barvy. Štitonoši jsou dva červení gryfové stojící na bronzové arabesce. Stejnou podobu erbu, ale bez štitonošů, uvádí prý již roku 1885 R. J. Gr. v. Meraviglia-Crivelli. Což není ovšem zdaleka přesné. A stejný není ani erb v Heraldice a genealogii, který se liší od Županičovy verze tím, že ostrve mají šest suků a „správným“ umístěním tinktur otevřených křídel.

Takže by se dalo říci, že každý erb se liší od všech ostatních, někdy více, jindy v maličkostech. Ale takový už je život, určitě ne předem jasně nalinkovaný a následně pečlivě a důsledně dodržovaný.

Pro úplnost uvedme ještě názor A. Sedláčka na erb Krušinů ze Švamberka, uvedený v Českomoravské heraldice II¹³. Jak se dalo očekávat, byl velice odmítavý: „Erb tak zvaných Kruchynův neb Krušinův jest vymyšlen a padělán podle erbu Krušinův z Lichtenburka a ze Švamberka. Nenajde se na žádném originálu.“ Kdybychom vynechali to ošklivé slovo „padělán“, má Sedláček samozřejmě pravdu, že ten erb je vymyšlen podle Krušinů z Lichtenburka a pánů ze Švamberka a nutno připustit, že docela správně a podle všech heraldických zákonů. Závěrem lze tedy ke zvolenému tématu problematiky Krušinů ze Švamberka jen zopakovat, že královský majestát z r. 1509 zřejmě nebyl podvrh a že odvození Bohuslava Krušiny ze Švamberka od Hynka Krušiny ze Švamberka je nejen možné, ale i docela pravděpodobné,

ba téměř jisté – vlastně jen s jednou nejasností, a to, zda jeho předkové a rodiče – Hynek Krušina ze Švamberka a paní z rodu Krušinů z Lichtenburka – byli manželé či nikoliv. Protože však obdobné informace chybí jistě i v jiných případech, tak se s tím budeme muset smířit. Jedno můžeme v případě Bohuslava Krušiny ze Švamberka prohlásit naprosto zřetelně a jasně: o „pravého“ levobočka - tedy potomka zrozeného během manželství mimo manželské lože – určitě nešlo.

svob. pán Kruchina von Schwanberg
(převzato z knihy J. A. Tjoff, Wappenbuch
des höheren Adels..., Nürnberg 1863)

13. Martin KOLÁŘ, August SEDLÁČEK, Českomoravská heraldika II., Praha 1925, s. 39.

Heraldické památky Nového Rychnova.

Vladivoj Tomek

Nový Rychnov se nachází 11 km od Pelhřimova v dnešním kraji Vysočina.

Znak: Rozhodnutím předsedy PS PČR č. 37 ze dne 8. 6. 2004 byl Rychnovu udělen nový městský znak. *V červeném štítě stříbrná kvádrovaná hradba s cimbuřím, s prázdnou branou, otevřenými vraty a zlatou vytaženou mříží. Za hradbou dvě stříbrné věže s cimbuřím, každá s černým oknem a s černou valbovou střechou se zlatými makovicemi. Mezi věžemi vyrůstá postava modře oblečeného strážce s černým kloboukem, troubícího na stříbrný roh v pravici a držícího přes levé rameno stříbrnou halapartnu na násadě přirozené barvy.*

Vlajka: Stejným rozhodnutím byla udělena i vlajka. *Červený list; uprostřed volná bílá kvádrovaná hradba s cimbuřím, s prázdnou branou, otevřenými vraty a žlutou vytaženou mříží. Za hradbou na jejich krajích dvě stříbrné věže s cimbuřím, každá s černým oknem a s černou valbovou střechou se žlutými makovicemi. Mezi věžemi vyrůstá k žerďovému okraji obrácená postava modře oblečeného strážce s černým kloboukem, troubícího na bílý roh v pravici a držícího přes levé rameno bílou halapartnu na hnědé násadě. Poměr šířky k délce listu je 2:3.¹⁾*

Pečeť: 1) Kulatá pečeť z druhé poloviny 17. století o průměru 33mm. V pečetním poli kvádrovaná hradební zeď o pěti stínkách s branou s vytaženou mříží. Za hradbou dvě hranaté věže s oknem a cimbuřím, zakončené valbovou střechou. Mezi věžemi vpravo obrácený strážný s kopím v levé ruce a rohem na který troubí v pravé ruce.

Opis: + PEZT . MESTIZ . NOVEHO . RICHNOVA .

2) Kulatá pečeť z 19. století o průměru 40mm. V pečetním poli kvádrovaná hradební zeď s cimbuřím a branou s vytaženou mříží. Za hradbou dvě hranaté věže s čtyřmi okny v postavení 2-2 a cimbuřím, zakončené valbovou střechou. Mezi věžemi vpravo obrácený strážný s kopím v levé ruce a rohem

1. www.psp.cz/cgi-bin/win/rekos/intro.aspx

2. KVÁŠOVÁ, M.: Pečetě a typáté městských obcí okresu Pelhřimov, Pelhřimov 2004, s.47